

صلى الله عليه وسلم

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

یاداری از خداوند سبحان و اعتماد بر این که عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظر به اهمیت جایگاه دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری، مادیان و انجمنان و احصاء بیات علمی و اصدای دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی به نظر قرار داده و از آن تعهلی نکنیم:

- ۱- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از حرکت پنهان سازی حقیقت.
- ۲- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۳- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه همکاران پژوهش.
- ۴- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.
- ۵- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از حرکت جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب تقد و خودداری از حرکت حرمت شکنی.
- ۸- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشتهاء نتایج تحقیقات و انتقال آن به همکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۹- اصل برنت: التزام به برنت جویی از حرکت رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیر علمی می آلائند.

تعهدنامه اصالت رساله یا پایان‌نامه

اینجانب **طوبی باقری معین** دانش‌آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته در رشته مشاوره که در تاریخ ۸ / ۶ / ۹۱ از پایان‌نامه/ رساله خود تحت عنوان «مقایسه بررسی خصیصه سلطه‌گری و سلطه‌پذیری و کیفیت زندگی در زنان شاغل و غیر شاغل ۵ ناحیه از شهر اصفهان» با کسب نمره و درجه دفاع نموده‌ام بدینوسیله متعهد می‌شوم:

(۱) این پایان‌نامه/ رساله حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان‌نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده‌ام، مطابق ضوابط موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده‌ام.

(۲) این پایان‌نامه/ رساله قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین‌تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

(۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره‌برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان‌نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

(۴) چنانچه در هر مقطعی زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می‌پذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی‌ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: **طوبی باقری معین**

تاریخ و امضاء:

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد مرودشت
دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی گروه مشاوره

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته مشاوره (M.A)

عنوان

**مقایسه بررسی خصیصه سلطه گری و سلطه پذیری و کیفیت
زندگی در زنان شاغل و غیر شاغل ۵ ناحیه از شهر اصفهان**

استاد راهنما

دکتر زهرا قادری

استاد مشاور

دکتر نازنین هنرپروران

نگارنده

طوبی باقری معین

شهریورماه ۱۳۹۱

صورتجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد (M.A)

نام و نام خانوادگی دانشجو: **طوبی باقری معین** در تاریخ: **۹۱/۶/۸** رشته: **مشاوره**
از پایان نامه خود با عنوان: **مقایسه بررسی خصیصه سلطه گری و سلطه پذیری و کیفیت**
زندگی در زنان شاغل و غیر شاغل ۵ ناحیه از شهر اصفهان

با درجه و نمره دفاع نموده است.

نام و نام خانوادگی اعضای هیات داوری سمت امضاء اعضای هیات داوری

۱ - استاد راهنما سرکارخانم دکتر زهرا قادری

۲ - استاد مشاور سرکارخانم دکتر نازنین هنر پروران

۳ - استاد داورداخل سرکارخانم دکتر ژاله رفاهی

۴ - استاد داورخارج آقای دکتر عباس قلتاش

مدیر/معاونت پژوهشی

مراتب فوق مورد تایید است .

مهر و امضاء

تاش رای را مارا ان عام را مان د ا را و عنان ود ان عام راه پیام. م ا ون واطاف
انی ان وش حاسرو آماده دیده امت ود لازم و و اب بی د ا نم و الا ن ا . پاس وش را از مسارت بی
ارز ند اتادان زا و اقدر بی اجام ان وش واره بار امان بی ود اورد عف ود ارداده ار ما قد و
طل آورم. از ز مات و مامای بی سخ اتادرا مای اقدر مرکز خام د مرز ا بی بار امان بی عا با ود
ول ان وش واره رو مرودر عد و بی مام.

ن از ز مات اتادشاور اقدر مرکز خام د مرز ن مروان مام ال ان وش ایاری ودر و

ردای بی مام و از راور نان ای ان ان ول با ت، سلا، و ت و شادکان را آرزو ندم.

قدم

قدم روح در روارم

وما م

و مر بان و راکارم

فهرست مطالب

عنوان	شماره صفحه
چکیده.....	۱
فصل اول: کلیات پژوهش	
۱-۱ مقدمه	۳
۱-۲ بیان مسئله	۴
۱-۳ ارزش و اهمیت پژوهش	۶
۱-۴ اهداف پژوهش	۷
۱-۴-۱ اهداف اصلی	۷
۱-۴-۲ اهداف جزئی	۷
۱-۵ فرضیات پژوهش	۷
۱-۵-۱ فرضیه‌های اصلی	۷
۱-۵-۲ فرضیه‌های فرعی	۷
۱-۶ تعریف متغیرها	۷
۱-۶-۱ تعاریف نظری	۷
۱-۶-۲ تعاریف عملیاتی	۸

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۱-۲ مقدمه	۱۰
۲-۲ مبانی نظری	۱۰
۲-۲-۱ سلطه گری - سلطه پذیری	۱۰
۲-۲-۱-۱ خصوصیات سلطه گری - سلطه پذیری	۱۰
۲-۲-۱-۲ سلطه گری و سلطه پذیری از دیدگاه‌های مختلف	۱۱
۲-۲-۱-۲-۱ سلطه گری و سلطه پذیری از دیدگاه روان تحلیل گری	۱۱
۲-۲-۱-۲-۲ سلطه گری و سلطه پذیری از دیدگاه فروید	۱۲
۲-۲-۱-۲-۳ سلطه گری و سلطه پذیری از دیدگاه یونگ	۱۳
۲-۲-۱-۲-۴ سلطه گری و سلطه پذیری از دیدگاه اریک فروم	۱۶
۲-۲-۱-۲-۵ سلطه گری و سلطه پذیری از دیدگاه آدلر	۱۷
۲-۲-۱-۲-۶ سلطه گری و سلطه پذیری از دیدگاه هورنای	۱۸

۲۰	۲-۲-۲ کیفیت زندگی
۲۱	۱-۲-۲-۲ تعریف کیفیت زندگی
۲۳	۲-۲-۲-۲ مؤلفه‌های کیفیت زندگی
۲۴	۳-۲-۲-۲ اندازه گیری کیفیت زندگی
۲۵	۴-۲-۲-۲ رویکردهای تبیین کیفیت زندگی
۲۵	۱-۴-۲-۲-۲ تبیین زیست شناختی
۲۵	۲-۴-۲-۲-۲ تبیین روانشناختی
۲۶	۳-۴-۲-۲-۲ رویکرد روانشناختی - اجتماعی
۲۶	۴-۴-۲-۲-۲ نظریه‌های یادگیری
۲۷	۵-۴-۲-۲-۲ رویکرد پزشکی
۲۷	۵-۲-۲-۲ نظریه‌های کیفیت زندگی
۲۷	۱-۵-۲-۲ ارتباط نظریه سلسله مراتب نیازها و کیفیت زندگی
۲۸	۲-۵-۲-۲ نظریه کیفیت زندگی لی
۲۸	۳-۵-۲-۲ نظریه کیفیت زندگی جهانی
۲۹	۴-۵-۲-۲ نظریه ادراکی فرانس
۳۰	۵-۵-۲-۲ نظریه کیفیت زندگی از دیدگاه زنان
۳۱	۳-۲-۲ اشتغال زنان
۳۱	۱-۳-۲-۲ روند تغییرات مشارکت زنان در بازار کار ایران
۳۲	۲-۳-۲-۲ دیدگاههای اشتغال و سلامت زنان
۳۴	۳-۲ پیشینه پژوهش
۳۴	۱-۳-۲ تحقیقات داخلی
۳۶	۲-۳-۲ تحقیقات خارجی
۳۸	۴-۲ جمع بندی و نتیجه گیری

فصل سوم: روش اجرای پژوهش

۴۰	۱-۳ مقدمه
۴۰	۲-۳ روش و طرح پژوهش
۴۰	۳-۳ جامعه آماری
۴۰	۴-۳ حجم نمونه و روش نمونه گیری
۴۱	۵-۳ ابزارهای پژوهش

۳-۶- روش اجرا ۴۳

۳-۷- روش‌های تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها ۴۳

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل آماری

۴-۱- مقدمه ۴۵

۴-۲- یافته‌های توصیفی ۴۵

۴-۳- بررسی فرضیه‌های پژوهش ۴۶

۴-۴- خلاصه ۵۳

فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری

۵-۱- خلاصه پژوهش ۵۵

۵-۲- بحث و نتیجه‌گیری ۵۵

۵-۲-۱- فرضیه‌های اصلی ۵۵

۵-۲-۲- فرضیه‌های فرعی ۵۷

۵-۳- محدودیت‌های پژوهش ۵۹

۵-۴- پیشنهادات ۶۰

۵-۴-۱- پیشنهادات کاربردی ۶۰

۵-۴-۲- پیشنهادات به پژوهشگران آینده ۶۰

منابع و مأخذ ۶۲

پیوست‌ها ۶۸

پرسشنامه کیفیت زندگی ۶۸

پرسشنامه شخصیت برون‌رویتر ۷۰

چکیده انگلیسی ۸۱

فهرست جدول‌ها

شماره صفحه

عنوان

- جدول ۳-۱- ضرایب پایایی پرسشنامه‌ها در این پژوهش ۴۳
- جدول ۴-۱- میانگین و انحراف معیار نمرات سلطه‌گری- سلطه‌پذیری و کیفیت زندگی و ابعاد آن به تفکیک دو گروه شاغل و غیر شاغل..... ۴۵
- جدول ۴-۲- نتایج تحلیل مانوا نمرات سلطه‌گری- سلطه‌پذیری، کیفیت زندگی و ابعاد آن در دو گروه شاغل و غیر شاغل ۴۶
- جدول ۴-۳- نتایج تحلیل تک متغیری ۴۶
- جدول ۴-۴- نتایج تحلیل تک متغیری ۴۸
- جدول ۴-۵- نتایج تحلیل تک متغیری ۴۹
- جدول ۴-۶- نتایج تحلیل تک متغیری ۵۰
- جدول ۴-۷- نتایج تحلیل تک متغیری ۵۱
- جدول ۴-۸- نتایج تحلیل تک متغیری ۵۲

فهرست شکل‌ها

شماره صفحه

عنوان

- شکل ۴-۱- مقایسه نمرات سلطه‌گری - سلطه‌پذیری دو گروه شاغل و غیر شاغل ۴۷
- شکل ۴-۲- مقایسه نمرات کیفیت زندگی دو گروه شاغل و غیر شاغل ۴۸
- شکل ۴-۳- مقایسه نمرات سلامت جسمانی دو گروه شاغل و غیر شاغل ۴۹
- شکل ۴-۴- مقایسه نمرات سلامت روانی دو گروه شاغل و غیر شاغل ۵۰
- شکل ۴-۵- مقایسه نمرات روابط اجتماعی دو گروه شاغل و غیر شاغل ۵۱
- شکل ۴-۶- مقایسه نمرات سلامت محیطی دو گروه شاغل و غیر شاغل ۵۲

چکیده

هدف در این پژوهش بررسی مقایسه‌ی خصیصه‌های سلطه‌گری و سلطه‌پذیری و کیفیت زندگی در بین زنان شاغل و غیرشاغل ۵ ناحیه از شهر اصفهان بوده است. این پژوهش توصیفی از نوع علی-مقایسه‌ای و جامعه آماری آن، مشتمل بر کلیه معلمان مقطع ابتدایی ۵ ناحیه آموزش و پرورش شهر اصفهان در سال ۹۱-۹۲ و برای گروه غیر شاغل، شامل کلیه مادران غیر شاغل دانش آموزان ۵ ناحیه شهر اصفهان، بوده است. روش نمونه‌گیری در این پژوهش تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای بوده است. در ابتدا از بین مناطق آموزشی شهر اصفهان دو منطقه آموزشی ۳ و ۴ به تصادف انتخاب گردید سپس از لیست اسامی مدارس غیرانتفاعی و دولتی این دو منطقه، به تصادف ۸ مدرسه (از هر منطقه آموزشی ۴ مدرسه) انتخاب شد. پس از اجرای مقدماتی ابزارها با استفاده از فرمول کوکران، حجم نمونه ۹۰ نفر برای هر گروه شاغل و غیر شاغل به دست آمد. با مراجعه به مدارس مربوطه، پرسشنامه‌های پژوهش در اختیار معلمان قرار گرفت تا آن‌ها را تکمیل نمایند. هم‌چنین از لیست اسامی دانش‌آموزانی که مادران آن‌ها شاغل نبودند، به تصادف ۹۰ نفر انتخاب و ابزارهای پژوهش توسط آن‌ها تکمیل شد. پرسشنامه‌های پژوهش شامل پرسشنامه شخصیتی چند جنبه‌ای برون‌رویترا (۱۹۳۵) و پرسشنامه‌ی کیفیت زندگی سازمان بهداشت جهانی- فرم کوتاه بود. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS17 و با روش آزمون t و تحلیل واریانس چند متغیره تجزیه و تحلیل شد. نتایج نشان داد که دو گروه زنان شاغل و غیر شاغل در میزان سلطه‌گری- سلطه‌پذیری و هم‌چنین در کیفیت زندگی و زیرمقیاس‌های سلامت جسمانی، روانی، روابط اجتماعی تفاوت معنی‌دار داشتند ($p < 0/05$). اما تفاوت دو گروه در زیرمقیاس سلامت محیطی معنی‌دار به دست نیامد.

کلیدواژه‌ها: سلطه‌گری، سلطه‌پذیری، کیفیت زندگی، زنان شاغل، زنان غیرشاغل.

فصل اول

کلیات پژوهش

۱- مقدمه

پدیده کار و اشتغال از ابتدای زندگی بشر مورد توجه بوده است. از دیرباز زنان همپای مردانبار مسئولیت‌های زندگی را به دوش کشیده و مشغول به کار بوده اند. با صنعتی شدن جوامع و رشد تکنولوژی، به نظر می‌رسد دیگر خانواده‌ها نمی‌توانند به درآمد مرد تکیه داشته باشند. در اکثر جوامع زن نیز مانند مرد در بیرون خانه مشغول به کار است (وایدانوف^۱، ۲۰۰۴).

جنبش برابری طلبی زنان^۲ در دهه ۱۹۶۰ شروع به گسترده کردن تفکر و عقیده مردان و زنان در مورد مرزهای تعیین شده محدود خود، در دهه ۱۹۵۰ شد. همزمان با این که تغییر عقاید در مورد نقش‌های سنتی مردان و زنان به طور فزاینده و نیرومندی گسترش می‌یافت، شکست‌های مالی در دهه‌های ۱۹۷۰ تا ۱۹۸۲، تعداد زنان شاغل به طور ناگهانی از ۱۸/۴ میلیون به ۲۵/۸ میلیون افزایش یافت (۴۰٪) و این تعداد سالیانه در حال افزایش بوده است. به علاوه زنان کار می‌کنند تا عزت نفس خود را افزایش دهند و به خودشکوفایی نائل شوند و به همین نسبت نیز به دلایل اقتصادی کار می‌کنند.

زوجین در قرن بیستم پیشگامانی بودند که هویت جدیدی را بدون حمایت فرهنگی زیاد برای خود دست و پا کردند (پلک^۳، ۱۹۸۸). در نتیجه سبک زندگی آن‌ها استرس زا، پرتحرک و شاق و پرتوقع است (هافمن و هافمن^۴، ۱۹۸۵). در سالهای اخیر در کشور ما نیز ساختار خوانده دستخوش تغییرات بسیاری شده است. طبق سرشماری نفوس و مسکن (۱۳۸۵)، بیش از سی و شش درصد زنان شاغل در کشور دارای تحصیلات دانشگاهی هستند. در حالی که این میزان در مردان سیزده درصد است. از چندین سال قبل با توجه به امار جمعیت جون کشور و امار فزاینده پذیرفته شدگان دختر در دانشگاه‌ها، کارشناسان متعددی وقوع حادثه سیل هجوم زنان به بازار کار را پیش بینی کرده بودند. این حضور با نگاه به آمار اشتغال به طور واضح تری نمایان می‌شود (روزنامه اعتماد، ۱۳۸۶).

با توجه به مطالب بیان شده این گونه می‌توان استنباط کرد که در ایران ساختار خانواده سنتی در حال تغییر به سمت خانواده‌هایی است که هر دو زن و مرد شاغلند. لذا سبک زندگی زوجین و حتی ویژگی‌های شخصیتی و فردی آن‌ها می‌تواند تحت تأثیر این تغییر قرار گرفته و خود دستخوش تغییرات شود. لذا در این پژوهش، پژوهش گر به دنبال آن است که به بررسی کیفیت زندگی و ویژگی شخصیتی سلطه‌گری - سلطه‌پذیری در زنان شاغل و مقایسه آن با زنان غیر شاغل و سنتی بپردازد.

^۱ . Voyddonoff

^۲ . Feminism

^۳ . Pleck

^۴ . Haffman & Haffman

۱-۲ بیان مسئله

همچنان که قرن ۲۱ را آغاز می‌کنیم، با جهانی متفاوت رو به رو هستیم که در آن سیستم‌های خانواده سنتی در حال تغییر شکل دادن و شکل‌گیری مجدد هستند. افزایش پدیده‌های تک والدینی، والدین دو شغلی، طلاق و ازدواج مجدد سبب شده است تا رشد شغلی به خصوص در زنان افزایش یابد و تعداد بیشتری از زنان پا به پای مردان به کار بیرون از خانه مشغول باشند. در این حالت زنان در کنار مسئولیت‌های خانه داری، مسئولیت‌های اجتماعی را نیز بر عهده دارند و مجبور به انتخاب و دنبال کردن وظایف در هر دو حیطه هستند.

تحقیق پیرامون اثرات اشتغال بر زنان و خانواده‌هایشان یکی از موضوعات هم پژوهشی بوده است که از اواخر دهه ۱۹۶۰ آغاز و در اوایل ۱۹۷۰ به اوج رسیده و هم چنان هم ادامه دارد. بر خلاف انتظار، این مطالعات اثرات منفی بر روی زنان یا فرزندانشان را نشان ندادند. با توجه به نسل و طبقه، نقش حقوق کارگری به عنوان منبعی از هویت مستقل، افزایش عزت نفس، اراده‌داشتن، زیاده‌تر شدن تماس‌های اجتماعی و علائق ذاتی بود (کرسبی^۱، ۱۹۸۲؛ هوچلید^۲، ۱۹۸۹).

یافته‌ها هم چنین نشان داد که فواید، تحت تأثیر تعداد افراد خانواده، شغل و عامل ارتباطی بوده است. در سطوح فردی، زنانی که حقوق دریافت می‌کنند، نسبت به زنانی که تمام وقت خود را در خانه می‌گذرانند، افسردگی و اضطراب کمتری داشتند. در سطوح ارتباطی، زنانی که از طرف شوهرانشان، هم حمایت رفتاری به صورت سهمی شدن در سئولیت‌های خانه و فرزندان و هم حمایت نگرشی به صورت احترام گذاشتن به اهمیت شغل همسر، برخوردار بودند، کمتر از زنانی که شوهر حمایتگر نداشتند، دچار افسردگی می‌شدند. براساس نتایج به دست آمده می‌توان گفت که کیفیت زندگی زنان شاغل با زنان غیرشاغل متفاوت است.

در دهه‌های اخیر کیفیت زندگی به عنوان یکی از مؤلفه‌های مهم سلامتی شناخته شده است. کیفیت زندگی مفهوم وسیعی است که همه‌ی ابعاد زندگی از جمله سلامت را در بر می‌گیرد و مربوط به ابعاد فیزیکی، اجتماعی و معنوی است. کیفیت زندگی دیدگاه و قضاوت فرد در رابطه با یک موقعیت، مجموعه‌ای از حوادث و یا زندگی جاری فرد در کنار کل اجتماع در طی یک دوره‌ی زمانی است. از نظر تاریخی تحقیق درباره‌ی سلامتی به سمت ارزیابی ابعاد مثبت تغییر پیدا کرده است، حرکت جدید در مورد مفاهیم سلامتی، معیارهای جدید مثبت تری را با هدف ارزشیابی و نه بیماری آشکار کرد. این معیارهای جدید سلامتی بر معیارهای کیفیت زندگی تأثیر گذاشت (نجفی و همکاران، ۱۳۹۰).

در دنیای امروز ارتقا کیفیت زندگی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. کیفیت زندگی ارزیابی مثبت و منفی فرد از خصوصیات زندگی و نیز میزان رضایت کلی فرد از زندگی خود است. آیزنک معتقد

^۱ . Crosby

^۲ .Hochschild

است که این مفهوم دیدگاه فرد را درباره ی تفاوت درک شده بین آنچه باید باشد و آنچه هست، نشان می‌دهد. سه بعد مهم این مفهوم شامل نظر فرد درباره ی سلامت کلی خود، رضایت از ابعاد جسمی، روانی، اجتماعی، اقتصادی زندگی و نیز زیرمجموعه‌های این ابعاد است. محققان معتقدند که بررسی کیفیت زندگی و تلاش در راه اعتلای آن نقش بسزایی در سلامت زندگی فردی و اجتماعی افراد دارد (مظلومی، ذوالقدر، میرزایی و حسن بیگی، ۱۳۹۰).

در طی دهه‌های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰، هم چنان که مشارکت مالی زنان در خانواده زیاد می‌شد، بسیاری از مردم انتظار داشتند که روابط خانواده به سمت برابر نگری بیشتر سوق پیدا کند (کرسبی، ۱۹۸۲؛ هوچلید، ۱۹۸۹). اما به نظر می‌رسد که زنان شاغل از نظر ویژگی شخصیتی سلطه‌گری - سلطه‌پذیری^۱ با زنان غیر شاغل متفاوت هستند به گونه‌ای که با شاغل شدن زنان از میزان سلطه‌پذیری آن‌ها کاسته می‌شود و چون اعتماد به نفس بالاتری به دست می‌آورند، کمتر از زنان شاغل سلطه‌پذیر می‌شوند.

تحقیقات بسیاری بر اهمیت سلطه‌گری - سلطه‌پذیری در رفتارهای اجتماعی تأکید داشته‌اند (پوت^۲، ۲۰۱۰)، برای مثال مدل قضاوت اجتماعی در این اواخر نشان داده است که ادراک از سلطه‌گری دیگران کلید ارزیابی در مورد شخصیت، ویژگی‌های فردی، حالات هیجانی و عملکرد آن‌هاست (اوستر هوف و تودرو^۳، ۲۰۰۸). در سلطه‌گری فرد به دنبال تسلط، قدرت و بهره‌برداری از شریک خود است. در روابط همسران، در این حالت یکی تعیین‌کننده قواعد رابطه است که به شریک خود به چشم‌کشی نگاه می‌کند که نقش او صرفاً برآورده کردن نیازهای وی است. در سلطه‌جویی، فرد مقهور همسر خود است به گونه‌ای که تمایل دارد در برابر همسر خود کوتاه آمده و تبعیت کند. در این رابطه صمیمیت بسیار محدود است و فرد از خود اراده‌ای نداشته و مطابق با خواست همسرش رفتار می‌کند (درویش زاده و پاشا، ۱۳۸۹).

در ایران با توجه به حرکت کشور به سوی صنعتی شدن و تبدیل جامعه سنتی ایران به جامعه مدرن، در ساختارهای گوناگون جامعه تغییراتی به وجود خواهد آمد. خانواده که زیربنایی ترین نهاد جامعه را تشکیل می‌دهد اولین و مهم‌ترین نهادی است که دستخوش تغییر می‌شود. یکی از این تغییرات حضور بیشتر زنان در محیط‌های اجتماعی و شاغل شدن روز افزون آنهاست. حال این سؤال پیش می‌آید که آیا با تغییر ساختارهای سنتی و اشتغال بیشتر زنان، کیفیت زندگی آن‌ها تغییر می‌کند؟ آیا آن‌ها از نظر ویژگی‌های فردی و شخصیتی مانند سلطه‌گری - سلطه‌پذیری با زنان غیر شاغل تفاوتی دارند؟ برای پاسخ به این سؤالات انجام تحقیق در این زمینه ضروری است. تحقیقات انجام شده در این زمینه بیشتر به دهه‌های قبلی و کشورهای غربی باز می‌گردد که تکرار آن‌ها با در نظر گرفتن بافت فرهنگی کشور

^۱ . Dominance - submissiveness

^۲ . Puts

^۳ . Oosterhof & Todorov

لازم به نظر می‌رسد. لذا این پژوهش بر آن است تا ضمن ارزیابی و بررسی کیفیت زندگی و ویژگی سلطه‌گری - سلطه‌پذیری در زنان شاغل آن‌ها را با زنان غیر شاغل مقایسه نماید.

۱-۳ ارزش و اهمیت پژوهش

تغییر نقش‌های سنتی زنان و تقاضای روز افزون آنان برای مشارکت در عرصه‌های مختلف، امروز به واقعیتی انکارناپذیر در جامعه ایران تبدیل شده است. این وضعیت حاصل دگرگونی در نظام ارزش‌ها، رشد اندیشه مردم سالاری، گسترش آگاهی‌های عمومی، رشد مطالبات مدنی، ارتقای تحصیلات تخصصی زنان و هم‌چنین تغییر ساختارهای اقتصادی و اجتماعی در دهه‌های اخیر است. در این زمینه می‌توان به افزایش نسبی سهم زنان شاغل اشاره کرد. شمار زنان شاغل طی سال‌های ۱۳۶۵ تا ۱۳۸۵، نزدیک به سه برابر شده است و از ۹۹۸۰۰۰ نفر به ۲۷۸۲۰۰۰ نفر رسیده است (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۸). این تغییر رویکرد و روی آوردن به اشتغال جوانب مختلف زندگی آن‌ها و به خصوص کیفیت زندگیشان را تحت تأثیر قرار می‌دهد (جواهری و همکاران، ۱۳۸۹).

از آن‌جا که شغل یکی از مهم‌ترین حوزه‌های زندگی محسوب می‌شود، انتظار می‌رود وضعیت اشتغال فرد و ارزیابی که او از شغل خود دارد، بر کیفیت زندگی او تأثیر داشته باشد. از سویی دیگر فعالیت‌های اجتماعی و اشتغال بر ویژگی‌های فردی زنان نیز اثر گذار است. یکی از این مهم‌ترین ویژگی‌ها که نقش بسزایی در ثبات زندگی خانوادگی دارد، سلطه‌گری و سلطه‌پذیری است. مطالعه سلطه‌گری و سلطه‌پذیری از دیرباز مورد توجه نویسندگان و پژوهشگران بوده است. همواره زنان مطیع پدران، برادران، همسران بوده‌اند. گاهی سلطه‌پذیری زنان به حدی بوده است که حتی هویت مستقل خود را از دست داده‌اند. اما در دنیای پیشرفته امروز با تغییر نقش افراد در خانواده و ارتقاء نقش زنان در ساختار خانواده و هم‌چنین افزایش فعالیت‌های اجتماعی و تمایل روز افزون زنان به تحصیل و اشتغال، به نظر می‌رسد ساختارهای قبلی خانواده متزلزل گشته است و اشتغال نقش بسزایی در این زمینه ایفا نموده است. به گونه‌ای که زنان شاغل سلطه‌پذیری گذشته را کنار گذاشته‌اند و خود دارای استقلال و هویت مستقل هستند.

از این رو، با توجه به این‌که زن به عنوان یکی از ارکان اصلی خانواده هم در ارتباطش با فرزندان و هم همسر مطرح است و زنان در جامعه امروز به فعالیت‌های اجتماعی بیشتر و اشتغال تمایل یافته‌اند، و از آن‌جا که کیفیت زندگی و ویژگی‌های شخصیتی از جمله سلطه‌گری - سلطه‌پذیری نقش مهمی در جلوگیری از ایجاد مشکلات فردی برای زنان و سست نمودن پایه‌های کانون خانواده در صورت نداشتن کیفیت زندگی مناسب دارد، انجام تحقیقی به منظور مقایسه کیفیت زندگی و ویژگی شخصیتی سلطه‌گری - سلطه‌پذیری در زنان شاغل و غیر شاغل لازم و ضروری به نظر می‌رسد.

۴-۱ اهداف پژوهش

۴-۱-۱ اهداف اصلی

- ۱-مقایسه سلطه گری- سلطه پذیری زنان شاغل و غیر شاغل منطقه ۵ شهر اصفهان.
- ۲-مقایسه کیفیت زندگی کلی زنان شاغل و غیر شاغل منطقه ۵ شهر اصفهان.

۴-۲ اهداف جزئی

- ۱-مقایسه سلامت جسمانی زنان شاغل و غیر شاغل منطقه ۵ شهر اصفهان
- ۲-مقایسه سلامت روانی زنان شاغل و غیر شاغل منطقه ۵ شهر اصفهان
- ۳-مقایسه روابط اجتماعی زنان شاغل و غیر شاغل منطقه ۵ شهر اصفهان
- ۴-مقایسه سلامت محیطی زنان شاغل و غیر شاغل منطقه ۵ شهر اصفهان

۵-۱ فرضیات پژوهش

۵-۱-۱ فرضیه‌های اصلی

- ۱- بین میزان سلطه گری- سلطه پذیری زنان شاغل و غیر شاغل تفاوت معنی دار وجود دارد.
- ۲- بین کیفیت زندگی کلی زنان شاغل و غیر شاغل تفاوت معنی دار وجود دارد.

۵-۲ فرضیه‌های فرعی

- ۱- بین میزان سلامت جسمانی زنان شاغل و غیر شاغل تفاوت معنی دار وجود دارد.
- ۲- بین میزان سلامت روانی زنان شاغل و غیر شاغل تفاوت معنی دار وجود دارد.
- ۳- بین میزان روابط اجتماعی زنان شاغل و غیر شاغل تفاوت معنی دار وجود دارد.
- ۴- بین میزان سلامت محیطی زنان شاغل و غیر شاغل تفاوت معنی دار وجود دارد.

۶-۱ تعریف متغیرها

۶-۱-۱ تعاریف نظری

سلطه گری: سلطه گری، دفاعی است علیه خصومت واقعی یا خیالی در برابر دیگران به گونه ای که فرد گرایش به حاکم شدن بر دیگران و تمایل به تحقیر کردن آن ها دارد(فیست و فیست^۱، ۱۳۸۹، ص، ۱۹۸).

سلطه پذیری: سلطه پذیری وسیله ای برای حفاظت از خود، شامل تن در دادن به خواسته‌های فردی بخصوص یا هر کسی می‌شود که در محیط اجتماعی فرد است به گونه ای که فرد سلطه پذیر جرأت

^۱ - Feest

انتقاد و بی احترامی ندارد و همواره امیال شخصی خود را سرکوب می‌کند (شولتز و شولتز^۱، ۱۳۸۸، ص. ۱۸۱).

کیفیت زندگی: ادراکی است که افراد از وضعیتی که در آن زندگی می‌کنند و زمینه‌ی فرهنگی و سیستم ارزشی که در آن هستند، دارند که این ادراک بر اساس اهداف، انتظارات، استانداردها و علایق آنها می‌باشد (سازمان بهداشت جهانی، ۱۹۹۸؛ به نقل از طغیانی، ۱۳۹۰؛ ۴۷).

۱-۶-۲ تعاریف عملیاتی

سلطه‌گری: نمره‌ای است که فرد از پرسشنامه شخصیتی چند جنبه‌ای برون ریتزر (۱۹۳۵) به دست می‌آورد.

سلطه‌پذیری: نمره‌ای است که فرد از پرسشنامه شخصیتی چند جنبه‌ای برون ریتزر (۱۹۳۵) به دست می‌آورد.

کیفیت زندگی: در این مطالعه منظور از کیفیت زندگی، نمره‌ای است که آزمودنی در فرم کوتاه مقیاس کیفیت زندگی (WHO-QOL) کسب می‌کند.

^۱ . Schultz & Shultz